

22.8.2023

SUPO 431/01.12.02.02/2022

Valtiovarainministeriö
Erityisasiantuntija Elise Luovula
Suunnittelija Mia Pietarinen

Viite 13472/2022

SUOJELUPOLIISIN LAUSUNTO TYÖRYHMÄMUISTIOSTA TIETOJENVAIHDON PARANTAMISEKSI KANSALLISESSA RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMISTOIMINNASSA

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Suojelupoliisilta lausuntoa työryhmämuistiosta tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa, joka sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietojenvaihdon tehostamista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa sekä kansallisen turvallisuuden suojaamista koskeviksi laeiksi. Suojelupoliisi on osallistunut työryhmään ja sen huomioita on kuultu valmistelun aikana.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi finanssivalvonnasta annettua lakia (878/2008) ja lakia verotustietojen julkisuudesta (1346/1999) siten, että kyseiset viranomaiset voisivat luovuttaa tietoja Suojelupoliisille sen toimialaan kuuluvien rikosten estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Lisäksi luonnoksen muutoksilla mahdollistettaisiin, että harmaan talouden selvitysyksikkö voisi laatia Suojelupoliisille veloitteidenhoitoseelvityksiä, sen laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Luonnoksessa esitetyt lainsäädäntömuutokset ovat Suojelupoliisin toiminnan kannalta erittäin tärkeitä. Muutokset parantaisivat kykyä torjua kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia sekä rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan luonnoksessa esitetyt säännökset ovat muotoiltu hyvin.

Suojelupoliisin käsityksen mukaan sen tiedonsaantioikeuksiin kohdistuvan sääntelyn välttämättömyyden arvioinnissa on kyse ennen kaikkea siitä, syrjäyttääkö tietoihin oikeutetun viranomaiset tarpeet ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Esityksessä on kuvailtu varsin laajasti tietosuojaan liittyviä näkökohtia sekä kansallisen turvallisuuden käsitettä, joka ei suoraan liity salassapidon murtamiseen. Suojelupoliisi katsoo, että hallituksen esityksen selkeyden ja rakenteen kannalta voisi tältä osin olla perusteltua tiivistää esitystä.

Henkilötietojen käsittelyä koskeva lainvalintakysymys

Hallituksen esitysluonnoksessa käsitellään kysymystä siitä, soveltaako työ- ja elinkeinoministeriö henkilötietojen käsittelyä koskevana yleislakina kansallista tietosuojalakia ja EU:n yleistä tietosuoja-asetusta, vai rikosasioiden tietosuojalakia siltä osin, kun rahanpesun selvittelykeskus luovuttaa sille tietoja ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetun lain (172/2012) mukaisten tehtävien suorittamiseksi. (s. 27)

Suojelupoliisi toteaa näkemyksensä, että rikosasioiden tietosuojalain on kansallista turvallisuutta koskeva soveltamisala jätetty tarkoituksella erittäin suppeaksi siten, että se kattaa lain 1 §:n 2 momentista ilmenevästi ainoastaan puolustusvoimat, poliisin ja rajavartiolaitoksen henkilötietojen käsittelyn, silloin kun henkilötietoja käsitellään tietyissä pykälässä säädetyissä tarkoituksissa. Rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan ulkopuolelle on jätetty henkilötietojen käsittely, jota suorittavat esimerkiksi eri ministeriöt ja viranomaiset, vaikka käsiteltävät tiedot liittyisivätkin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Sovellettavaksi yleislaiksi tulee tältä osin tietosuojalain 2 §:n 1 momentin viittaussäännöksen mukaisesti EU:n yleinen tietosuoja-asetus, jota sovelletaan muun ohella myös sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jota suoritetaan sellaisen toiminnan yhteydessä, joka ei kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tästä lähtökohdasta Suojelupoliisi katsoo, että olisi perustellumpaa, ettei työ- ja elinkeinoministeriö soveltaisi yleissäännöksenä rikosasioiden tietosuojalakia.

Erityisten henkilötietojen käsittely rahanpesurekisterissä

Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 §:n 3 momentin kohdan 17 mukaan rahanpesurekisteriin voidaan tallentaa valokuva, jos sen tallentaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi lauseella "myös valokuvan käsittely erityisiä teknisiä tunnistusmenetelmiä hyödyntäen on sallittua, jos se on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä"

Lisäksi rahanpesunselvittelykeskuksesta annetun lain 3 §:n 3 momenttiin lisättäisiin uusi alakohta 18, jonka mukaan rekisteriin voidaan tallentaa henkilön poliittinen mielipide tai uskonnollinen vakaumus sekä uusi alakohta 19, jonka nojalla rekisteriin voitaisiin tallentaa henkilön etninen alkuperä. Edellytyksenä molemmissa kohdissa olisi, että tietojen tallentaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.

Luonnoksen mukaan muutokset olisivat tarpeellisia esimerkiksi, jotta rahanpesunselvittelykeskuksella olisi tehtäviensä käytettävissään käytettävissä olisi tieto siitä, ketkä henkilöt kuuluvat äärioikeistolaiseen ryhmään ja ketkä vasemmistolaiseen terroristiryhmään. Samassa kontekstissa olisi välttämätöntä tallentaa rahanpesurekisteriin tieto myös siitä, epäilläkö tietyn henkilön osallistuneen kaakkois-eurooppalaisen vai kaakkois-aasian terroristijärjestön toimintaan, vaikka kyseisestä erottelusta kävisi ilmi henkilön etninen alkuperä.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan on selvää, että rahanpesun selvityskeskukseen tulee voida käsitellä edellä mainittuja tietoja, jotta se pystyy tehokkaasti hoitamaan tehtäviään. Esityksen valossa Suojelupoliisille jää joissain määrin epäselväksi, miksi pykälässä ei voitaisi säätää poliisin henkilötietolakia vastaavasti ainoastaan siitä, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja saa käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen

kannalta välttämätöntä. Henkilötietojen käsittelyä koskevassa lainsäädännössä ei tyypillisesti ole säädetty niistä teknisistä keinoista tai menetelmistä, miten erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, jos käsittelyn edellytykset muuten täyttyvät.

Suojelupoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Antti Pelttari

Ylitarkastaja

Antti Wahlroos

Liitteet -

Jakelu -

Tiedoksi -